



LATVIJAS APDROŠINĀTĀJU ASOCIĀCIJA

Skaidrojošā informācija un ieteikumi par galvojumu apdrošināšanu un tās izmantošanu publiskajos iepirkumos

I Galvojumu apdrošināšanas būtība

1.1. Viens no komercdarbības riskiem ir līgumsaistību neizpilde. Galvojumu apdrošināšana nodrošina apdrošināšanas aizsardzību pret šo risku. Galvojumu apdrošināšanai ir vajadzīga atsevišķa licence saskaņā ar Apdrošināšanas un pārapsdrošināšanas likuma 19.panta pirmo daļu. Galvojumu apdrošināšana tiek veikta par labu apdrošinātajam, kas darbu veikšanas vai pakalpojumu sniegšanas līgumā ir pasūtītājs, bet apdrošināšanas līgumu kā apdrošinājuma ņēmējs slēdz persona, kuras saistības tiek apdrošinātas un kas darbu veikšanas vai pakalpojumu sniegšanas līgumā ir darbu izpildītājs vai pakalpojumu sniedzējs.

Galvojumu apdrošināšanas līguma noslēgšana ir papildu garantija darbu izpildītāja vai pakalpojumu sniedzēja uzņemtajām saistībām, t.i., ja uzņemtās saistības netiks izpildītas, apdrošinātājs segs saistību neizpildes rezultātā radušos zaudējumus, ievērojot apdrošināšanas noteikumus.

Ar galvojumu apdrošināšanu var nodrošināt arī saistības, kas izriet no dalības iepirkumā. Saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 50.pantu un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 27.pantu pasūtītājs ir tiesīgs pieprasīt, lai pretendents iesniedz vai iemaksā piedāvājuma nodrošinājumu, kā arī saistību izpildes nodrošinājumu. Piedāvājuma nodrošinājums un saistību izpildes nodrošinājums var tikt noformēts arī galvojumu apdrošināšanas polises veidā.

1.2. Galvojumu apdrošināšanas līgumam tiek piemērots Apdrošināšanas līguma likums un Civillikuma noteikumi par galvojumiem. Saskaņā ar Civillikumu galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda. Galvojumu apdrošināšanas līgumā kreditors ir pasūtītājs darbu veikšanas vai pakalpojumu sniegšanas līgumā, un kā apdrošināšanas līguma dalībnieks tas ir apdrošinātais – persona, kurai paredzēta apdrošināšanas atlīdzības izmaksa.

Galvojumi ir neatsaucami un var būt ar un bez nosacījumiem, piemēram, apdrošināšanas līgumā var tikt iekļauts nosacījums, ka apdrošināšanas atlīdzības izmaksa var tikt veikta tikai ar nosacījumu, ka iestājas darbu izpildītāja vai pakalpojumu sniedzēja maksātnespēja, likvidācija vai bankrots, kā arī ir summas (apdrošinājuma summa) un apdrošināšanas perioda ierobežojums.

Civillikums arī paredz, ka galvinieks, pret kuru kreditors ceļ prasību, var izlietot visas galvenā parādnieka ierunas, izņemot tikai tās, pret kurām kreditors taisni gribējis nodrošināties ar galvojumu vai kuru izlietošana tieši saistīta ar galvenā parādnieka personu. Galvojumu apdrošināšanas līgumā galvinieka lomu pilda apdrošinātājs, savukārt parādnieks ir darbu izpildītājs vai pakalpojumu sniedzējs, kurš apdrošināšanas līgumā ir apdrošinājuma ņēmējs.

Tāpat Civillikums paredz, ka tad, kad pret galvinieku ceļ prasību, viņš var pieprasīt, lai kreditors vispirms vērsas ar to pie galvenā parādnieka, ja piedziņa no tā izdarāma tikpat sekmīgi un viegli.

Līdz ar to pasūtītājam sākumā jāvērsas pret līguma partneri, lai panāktu līgumsaistību izpildi, kā arī zaudējumu atlīdzināšanu. Šis pienākums pasūtītājam atkrīt, ja galvinieks, tas ir, apdrošinātājs, noteikti no tā atteicies. Par tādu atteikšanos uzskatāms jau tas, ka galvinieks uzņemas saistību kā pats parādnieks. Šāda pienākuma pasūtītājam nav arī gadījumā, ja ir izsniegts pirmā pieprasījuma galvojums jeb garantija.

1.3. **Pirmā pieprasījuma galvojuma (garantijas)** pamatnosacījumi ir, ka galvojums nav atsaucams, prasība veikt samaksu nav apstrīdama, kā arī šāds galvojums nozīmē apdrošinātāja apņemšanos izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību pēc pirmā pieprasījuma galvojuma līgumā paredzētajā termiņā, nepārsniedzot apdrošināšanas līgumā noteikto apdrošinājuma summu.

Pirmā pieprasījuma galvojuma apdrošināšanas gadījumā, pamatojoties uz apdrošinātā (garantijas saņēmēja) rakstisku pieprasījumu, kas apstiprina to, ka apdrošinājuma ņēmējs nav izpildījis savas saistības (ieteikumu VIII nodaļa), apdrošinātājs konstatēs, vai ir iestājies tā pienākums izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību, bet nepārbaudīs, vai un kādā mērā apdrošinājuma ņēmējs nav izpildījis saistības pret apdrošināto. Proti, apdrošinātāja pienākums maksāt apdrošinātajam apdrošināšanas atlīdzību rodas, ja apdrošinātājs konstatē, ka pieprasījums ir:

- 1) attiecināms uz apdrošinātāja izsniegto garantiju;
- 2) noformēts un iesniegts garantijā paredzētajā formā un kārtībā, t.sk., tam ir pievienoti dokumenti, kādi ir paredzēti (ja ir paredzēti) garantijas tekstā.

Apdrošinātājs ir noslēdzis pirmā pieprasījuma galvojuma (garantijas) līgumu vienā no šādiem gadījumiem:

a) apdrošināšanas līgumā ir ietverti šādi nosacījumi:

- 1) apdrošinātāja neatsaucama apņemšanās izmaksāt apdrošināšanas atlīdzību pēc apdrošinātā pirmā pieprasījuma;
- 2) pieprasījuma veikt apdrošināšanas atlīdzības izmaksu neapstrīdamība;
- 3) apdrošinājuma ņēmēja pienākums bez iebildumiem samaksāt naudas summu apdrošinātajam tādā apmērā, kādā apdrošinātājs ir izmaksājis pēc apdrošinātā pieprasījuma.

b) apdrošināšanas līgumā ir paredzēts, ka tas noslēgts saskaņā ar Starptautiskās Tirdzniecības un rūpniecības kameras Vienotajiem noteikumiem par pieprasījuma garantijām Nr.758 (*The ICC Uniform Rules for Demand Guarantees*”, ICC Publication No.758).

II Galvojumu apdrošināšanas līguma noslēgšanas kārtība un tā spēkā esamība

2.1. Galvojumu apdrošināšanas līgumu apdrošinātājs sagatavo, pamatojoties uz apdrošinājuma ņēmēja apdrošināšanas pieteikumu un tajā norādīto informāciju. Saņemot apdrošināšanas pieteikumu, apdrošinātajam nav pienākuma noslēgt apdrošināšanas līgumu.

Apdrošināšanas līgumā paredzētā apdrošināšanas aizsardzība ir spēkā norādītajā laika periodā – apdrošināšanas periodā. Apdrošināšanas periods tiek noteikts, apdrošinātajam un apdrošinājuma ņēmējam vienojoties. Jebkurā gadījumā apdrošināšanas aizsardzība ir spēkā, kamēr pastāv apdrošinātais risks, t.i., līdz iepirkuma nolikumā vai uzņēmuma līgumā noteiktajam apdrošinājuma ņēmēja saistību beigu datumam, bet ne ilgāk kā līdz apdrošināšanas līgumā norādītajam apdrošināšanas perioda beigu datumam.

Lai noslēgtu galvojumu apdrošināšanas līgumu, apdrošinātājs izvērtē uzņēmuma finanšu stāvokli un citus būtiskus nosacījumus līguma slēgšanai, ņemot vērā pasūtītāja izvirzītās prasības.

Apdrošināšanas līgumu veido dokumentu kopums:

- a. apdrošināšanas pieteikums;
- b. apdrošināšanas noteikumi;
- c. apdrošināšanas polise, kas apliecina, ka ir noslēgts apdrošināšanas līgums;
- d. citi nepieciešamie pielikumi (piem., pasūtītāja noteiktā galvojuma forma).

2.2. Apdrošināšanas aizsardzība stājas spēkā apdrošināšanas līgumā norādītā apdrošināšanas perioda pirmajā dienā (apdrošināšanas polisē norādītajā datumā un laikā), bet ne agrāk kā tiek veikts apdrošināšanas prēmijas vai tās pirmās daļas maksājums pilnā apmērā, izņemot gadījumu, ja apdrošināšanas līgumā ir noteikts savādāk. Ja puses vienojas, ka apdrošināšanas prēmiju vai tās pirmo daļu samaksās pēc apdrošināšanas perioda sākuma, apdrošināšana ir spēkā ar apdrošināšanas perioda

pirmo dienu. Ja apdrošināšanas prēmija vai tās pirmā daļa nav samaksāta vai nav samaksāta apdrošināšanas līgumā noteiktajā apmērā līdz apdrošināšanas līgumā noteiktajam termiņam, uzskatāms, ka apdrošināšanas līgums nav stājies spēkā, ievērojot Apdrošināšanas līguma likuma noteikumus.

Ja prēmijas kārtējā daļa (izņemot pirmo) nav samaksāta apdrošināšanas līgumā norādītajos termiņos vai ir samaksāta nepilnā apmērā, apdrošinātājs nosūta apdrošinājumaņēmējam rakstveida brīdinājumu par apdrošināšanas prēmijas samaksas kavējumu, uzaicinot samaksāt kavēto apdrošināšanas prēmiju atbilstoši apdrošināšanas līguma noteikumiem un norādot apdrošināšanas prēmijas samaksas termiņu (no 15 dienām līdz sešiem mēnešiem no brīdinājuma nosūtīšanas dienas) un nesamaksāšanas iespējamās sekas.

Apdrošināšanas līgums tiek izbeigts ar pirmo dienu pēc apdrošināšanas prēmijas kārtējās daļas maksājuma termiņa, kas noteikts apdrošināšanas līgumā, ja apdrošinājumaņēmējs nesamaksā apdrošināšanas prēmijas kārtējo daļu brīdinājumā noteiktajā samaksas termiņā un apmērā.

Pienākums samaksāt apdrošināšanas prēmiju ir apdrošinājumaņēmējam. Lai apdrošinātais varētu pārliecināties par apdrošināšanas aizsardzības spēkā esamību, viņam būtu jāprasa apdrošinājumaņēmējam uzrādīt maksājuma uzdevumu par apdrošināšanas prēmijas samaksu.

III Galvojumu apdrošināšanas veidi

Praksē izplatītākie galvojumu apdrošināšanas veidi ir:

- a. konkursa garantija, piedāvājuma nodrošinājums,
- b. priekšapmaksas (avansa maksājuma) garantija,
- c. līgumsaistību (darbu) izpildes garantija,
- d. garantijas laika garantija.

IV Konkursa garantija, piedāvājuma nodrošinājums

Tiek apdrošināts risks, ka:

- 1) pretendents atsauc savu piedāvājumu;
- 2) pretendents, kurš ir atzīts par uzvarējušu konkursā, noteiktajā termiņā nav iesniedzis pasūtītājam iepirkuma procedūras dokumentos un iepirkuma līgumā paredzēto līguma nodrošinājumu;
- 3) pretendents, kurš ir atzīts par uzvarējušu konkursā, neparaksta iepirkuma līgumu vai vispārīgo vienošanos pasūtītāja noteiktajā termiņā.

Iestājoties šim riskam, tiek izmaksāta apdrošināšanas atlīdzība konkursa rīkotājam – pasūtītājam.

Ja iepirkums tiek organizēts saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu, nosacījumi par piedāvājuma (konkursa) nodrošinājumu ir paredzēti Publisko iepirkumu likuma 50.pantā. Ja iepirkums tiek organizēts saskaņā ar Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu, nosacījumi par piedāvājuma (konkursa) nodrošinājumu ir paredzēti Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 27.pantā. Saskaņā ar šiem pantiem nodrošinājuma devējs (apdrošinātājs), kurš ir izsniedzis nodrošinājumu (galvojumu), izmaksā pasūtītājam piedāvājuma nodrošinājuma summu, ja:

- 1) pretendents atsauc savu piedāvājumu, kamēr ir spēkā piedāvājuma nodrošinājums;
- 2) pretendents, kuram piešķirtas iepirkuma līguma slēgšanas tiesības, pasūtītāja noteiktajā termiņā nav iesniedzis tam iepirkuma procedūras dokumentos un iepirkuma līgumā paredzēto saistību izpildes nodrošinājumu;
- 3) pretendents, kuram piešķirtas iepirkuma līguma slēgšanas tiesības, neparaksta iepirkuma līgumu vai vispārīgo vienošanos pasūtītāja noteiktajā termiņā.

V Priekšapmaksas garantija

Tiek apdrošināts risks, ka darbu izpildītājs vai pakalpojumu sniedzējs līguma saistību izpildei saņemto priekšapmaksu (avansu) neizmanto atbilstoši līguma nosacījumiem.

Apdrošināšanas atlīdzības apmēru aprēķina kā starpību starp samaksāto priekšapmaksu un faktiski veikto darbu vai sniegto pakalpojumu, kā arī piegādāto materiālu vērtību.

VI Darbu izpildes garantija

Tiek apdrošināts risks, ka darbu izpildītājs vai pakalpojumu sniedzējs nav nodrošinājis līguma saistību izpildi saskaņā ar līguma nosacījumiem un tajā noteiktajos termiņos.

Apdrošināšanas atlīdzības apmēru aprēķina tiešo zaudējumu apmērā, kas radušies pasūtītājam apdrošinātā riska iestāšanās dēļ. Piemēram, var aprēķināt starpību starp saņemto apmaksu un faktiski veikto darbu vērtību vai arī izdevumus, kas rodas, ja darbu izpildītājs vai pakalpojumu sniedzējs, kas nespēj pabeigt darbus vai sniegt pakalpojumus, jāaizvieto ar citu.

VII Garantijas laika garantija

Tiek apdrošināts risks, ka garantijas perioda laikā darbu izpildītājs vai pakalpojumu sniedzējs nevarēs novērst konstatētos defektus vai trūkumus, kā tas ir noteikts līgumā.

Apdrošināšanas atlīdzības apmēru aprēķina naudas summā, kas ir nepieciešama, lai nosegtu garantijas laikā atklāto defektu vai trūkumu novēršanas izdevumus.

VIII Apdrošināšanas atlīdzības izmaksāšana

Apdrošināšanas atlīdzība galvojumu apdrošināšanas gadījumā tiek izmaksāta, ievērojot Apdrošināšanas līguma likumu (27. – 32.pants), novērtējot visus apstākļus un pārlicinoties par apdrošinātā riska iestāšanos.

Atbilstoši tiesu praksei galvojumu apdrošināšanas līgumam tiek piemēroti arī Civillikuma noteikumi par galvojumiem – lūdzam skatīt 1.2. punktu. Iepriekš minētais nozīmē, ka apdrošinātājs izmaksās apdrošināšanas atlīdzību tikai pēc tam, kad būs saņemti pierādījumi:

- 1) apdrošinājuma ņēmēja saistību neizpildei un tā rezultātā nodarīto zaudējumu apmēram;
- 2) tam, ka zaudējumu piedziņa no apdrošinājuma ņēmēja apdrošinātajam nav izdarāma sekmīgi un viegli (pēdējais nav attiecināms uz tādiem galvojumu apdrošināšanas līgumiem, saskaņā ar kuriem apdrošinātājs uzņēmis saistības kā pats parādnieks (apdrošinājuma ņēmējs)).

Tiek uzskatīts, ka piedziņa no galvenā parādnieka (apdrošinājuma ņēmēja) nav izdarāma tikpat sekmīgi un viegli, ja ir iestājies kāds no Civillikuma 1703.pantā paredzētajiem apstākļiem un apdrošinātais to ir pierādījis, proti:

- 1) ja galvenais parādnieks atrodas prombūtnē vai galvnieks nevar uzdot viņa dzīves vietu;
- 2) ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss.

Pirmā pieprasījuma galvojumu (garantijas) apdrošināšanas gadījumā (lūdzam skatīt 1.3.punktu) pienākums veikt apdrošināšanas atlīdzības izmaksu rodas, ja apdrošinātajam apdrošināšanas līgumā noteiktajā termiņā iesniegts rakstisks pieprasījums, kurā iekļauts sekojošais:

- 1) atsauce uz konkrēto pirmā pieprasījuma galvojuma (garantijas) apdrošināšanas līgumu;
- 2) prasība maksāt noteiktu summu (tā var būt mazāka, bet ne lielāka par apdrošinājuma summu);
- 3) apdrošinātā apliecinājums, ka apdrošinājuma ņēmējs nav izpildījis savas saistības saskaņā ar konkrētu līgumu, kuru nodrošina garantija;
- 4) norāde, kādas tieši saistības apdrošinājuma ņēmējs nav izpildījis (piemēram, nosaucot konkrētu līguma punktu vai konkrētu darbību u.tml.);
- 5) iesniegti noslēgtajā pirmā pieprasījuma galvojuma (garantijas) apdrošināšanas līguma tekstā precīzi paredzētie dokumenti, ja tādi ir paredzēti, piemēram, priekšapmaksas (avansa) garantijas gadījumā varētu būt paredzēts, ka kopā ar pieprasījumu apdrošinātajam ir jāiesniedz dokuments, kas apliecina, ka pasūtītājs (apdrošinātais) ir izmaksājis apdrošinājuma ņēmējam avansa summu.

Pienākums apdrošinātajam veikt maksājumu pēc pirmā pieprasījuma nozīmē to, ka apdrošinātajam šis maksājums jāveic, saņemot no pasūtītāja (apdrošinātā) pieprasījumu un augstāk norādītos dokumentus. Strīdi starp pasūtītāju (apdrošināto) un apdrošinājuma ņēmēju par apdrošinājuma ņēmēja saistību izpildi neietekmē garantijas summas izmaksu. Vienlaicīgi ar pieprasījuma izpildi

(apdrošināšanas atlīdzības izmaksu) apdrošinājumaņēmējam rodas pienākums bez iebildumiem atmaksāt apdrošinātājam naudas summu tādā apmērā, kādā apdrošinātājs ir izmaksājis apdrošināšanas atlīdzību pēc apdrošinātā pieprasījuma.

Vēlamies vērst apdrošinātā uzmanību uz to, ka, lai arī pirmā pieprasījuma galvojuma (garantijas) apdrošināšanas līguma gadījumā apdrošinātājs izmaksās apdrošinātājam apdrošināšanas atlīdzību tā pieprasītās naudas summas apmērā un apdrošinātājs nepārbaudīs apdrošinājumaņēmēja saistību neizpildi un neizpildes apmēru, tomēr pasūtītājs (apdrošinātais) saglabā atbildību pret apdrošinājumaņēmēju par tam nodarītajiem zaudējumiem nepamatotu pieprasījumu iesniegšanas gadījumā, tostarp, ja apdrošinātā rīcībā saskatāmas noziedzīga nodarījuma pazīmes, apdrošinājumaņēmējam ir tiesības vērsties tiesībaizsardzības iestādē, lai vainīgo personu sauktu pie kriminālatbildības.

IX Problēmjautājumi

Saņemot pieteikumus galvojumu apdrošināšanai, apdrošinātāji sastopas ar to, ka iepirkuma dokumentācijā prasības attiecībā uz nodrošinājuma noformējumu (paraugforma) ir daudzveidīgas.

Ņemot vērā, ka nodrošinājumu var izsniegt gan bankas, gan apdrošinātāji, tad paraugformām ir jābūt tādām, kas paredzētas atsevišķi tikai bankām un tikai apdrošinātājiem, vai arī universālām, kas piemērojamas gan bankām, gan apdrošinātājiem.

Pasūtītājam jāņem vērā, ka apdrošinātāja izsniegtajam apliecinājumam par to, ka līguma noslēgšanas gadījumā apdrošinātājs noslēgs ar pretendentu galvojumu apdrošināšanas līgumu, ir tikai un vienīgi indikatīvs raksturs, jo, vadoties pēc vispārējiem civiltiesību principiem, saistības rodas tikai, ja ir panākta vienošanās par līguma būtiskām sastāvdaļām – apdrošināšanas līgumā tas ir apdrošināšanas aizsardzības apjoms un apdrošināšanas prēmijas apmērs.

X Ieteikumi

- Pasūtītājam pieņemt apdrošinātāja izsniegto apdrošināšanas polisi ar apdrošināšanas noteikumiem, neprasot papildu garantijas vēstuli;
- ja tomēr apdrošinātāja polise neder, pasūtītājam ļaut, lai apdrošinātājs pasūtītāja izstrādāto paraugu galvojumam pievieno pie polises kā pielikumu;
- ja pasūtītājs uzskata, ka ir nepieciešams, lai apdrošinātājs izmaksā nodrošinājumā paredzēto summu pēc pirmā pieprasījuma, tad tas jānosaka iepirkuma dokumentācijā;
- pasūtītājam jāņem vērā, ka arī pirmā pieprasījuma galvojuma (garantijas) gadījumā pasūtītājam jāprasa apdrošinātājam izmaksāt pamatota naudas summa, kas atbilst apdrošinājumaņēmēja neizpildīto saistību apjomam, jo pasūtītājam saglabājas atbildība par apdrošinājumaņēmējam nodarītajiem zaudējumiem nepamatotas apdrošināšanas atlīdzības summas pieprasīšanas gadījumā;
- pasūtītājam jāņem vērā, ka jebkuras nepārdomātas vai pārmērīgas prasības nodrošinājumiem sadārdzina pašu iepirkumu, kā arī nepamatoti ierobežo konkurenci starp pretendentiem.

Latvijas Apdrošinātāju asociācija

Lomonosova iela 9, Rīga, LV-1019

tālr. 67360898

e-pasts office@laa.lv

www.laa.lv